

סימן ד

כונה בקנין

ראשי פרקים

- א. דין בקנין או בקונה
- ב. כונה חיובית או אי כונה שלילית
- ג. כונה בדעת אחרת מקנה
- ד. כונת משלח
- ה. שני דינים בכונת קנין של משלח
- ו. קושית הנתיבות על הקצוה"ח
- ז. בדעת הראב"ד
- ח. דעת אחרת מקנה בקטן
- ט. מתכוין לקנות אך בקנין אחר
- י. ישוב הסתירה בדברי הרמ"א
- יא. תרוץ האחרונים

נשאלתי בענין מה שהוספתי בנוסחאות של שטרות: "ולראיה וקנין באנו על החתום", עיין ח"יב סי' ז, כד, מז, האם הדבר נצרך מעיקר הדין או לשופרא דמילתא כדי להחיל על החתימה קנין סיטומתא, ומה הדין במקום שכתוב בנוסח השטר: "ולראיה באנו על החתום", האם בכגון זה ניתן להחיל על החתימה דין של קנין סיטומתא?

א. דין בקנין או בקונה

ובראשית הדברים יש לחקור האם כונה הינה דין בקנין או דין בקונה. לאמור - האם כאשר מבצעים פעולה של קנין ללא כונה, הרי זה כמתעסק בעלמא, ופעולה זו אין לה שם של קנין אלא"כ התכוין הקונה בפעולה זו לקנות. או לאידך גיסא - לא הפעולה מצריכה כונה אלא תכליתה. דהיינו - כדי שהחפץ יעבור מרשות אחת לרשות אחרת, וכדי שיעבור החפץ לבעלותו ורשותו של הקונה, על הקונה להתכוין בפעולת הקנין שהחפץ יעבור מרשות הקונה (או מרשות ההפקר וכו') לרשותו. לשאלה זו

יהיו נפקויות שונות כפי שיובא להלן, אך אחת מהן היא במהות הכונה. אם נאמר שהכונה היא לעצם מעשה הקנין כדי שלא יהיה כמתעסק, א"כ צריך הקונה להתכוין במחשבתו שהפעולה שהוא עושה, משיכה או הגבהה וכו', הינה פעולה של קנין. אך אם דין הכונה הינו ביחס לאדם הקונה, שצריך להתכוין להעביר את החפץ מרשות לרשות, א"כ לא סגי שיתכוין במחשבתו שפעולה זו הינה פעולה קנינית, אלא עליו להתכוין שבפעולה זו מעביר את החפץ מרשות הקונה לרשותו בתורת מקח או בתורת מתנה או בתורת הפקר, כל מקרה לפי ענינו.

והנה מקור דין כוונה בקנין הוא בגמ' ביבמות נב.ב. דאיתא שם בגמ', החולץ ליבמתו וחזר וקדשה, רבי אומר, אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט, לשום יבמות אין צריכה הימנו גט. וחכמים אומרים, בין שקדשה לשום אישות בין שקדשה לשום יבמות צריכה הימנו גט. אמר רב יוסף מאי טעמא דרבי, עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני. ופרש"י שם, וז"ל:

"... וזה חופר בקרקע הגר וכסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוין להחזיק, דלא קני, והאי נמי סבור שקדושי יבמה תופסין בה ולא נתכוין לקנות אלא מכח יבומי אחיו, והא פקעו להו."

דכשם שמי שחפר בנכסי הגר לאחר שמת ולא התכוין לקנין מפני שהיה סבור שהקרקע שלו, וחפר לשם בורות שיחין ומערות, דלא קנה מפני שלא התכוין במעשה החפירה לקנין, הוא הדין במי שקידש את חלוצתו והיה סבור שיש עליה זיקת יבמות וקידשה לשם יבמות, והרי זיקה זו פקעה בחליצתו, וא"כ היה לו לקדשה כאשה בעלמא, אף שאסורה לו בחיוב לאו, מ"מ קידושין תפסי בה, וכיון שלא כיון לקדשה אלא על דעת זיקת יבמין, לא תפסי בה קנין הקידושין.

ובהמשך שם בגמ' הקשה אביי, מי דמי, התם לא קא מכוין למקני, הכא קא מכוין למקני. הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא דקני. כלומר - שהיה כאן כוונת קנין אך לא לקנין הנכון, אך סוף סוף התכוין לקנות. וממשיכה הגמ' - הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא, דקני. ופירש רש"י שם (בד"ה וכסבור של גר אחר), וז"ל:

"ומתכוין לקנות מכל מקום, והאי נמי קסבר לקנות מכח אחיו ואינו קונה אלא מכוחו, ומ"מ קנין הוא."

לפרוש רש"י היתה כאן כוונה לקנות, וע"כ אף שלא התכוין לקנות מגר זה, כיון שהיתה כאן כוונת קנין "מכל מקום", קונה. ומדברי רש"י משמע שאינו צריך להתכוין לקנות "בתורת הפקר", אלא שצריך להתכוין בפעולתו למעשה קנין. אולם ברמב"ם מבואר שלא מספיק שיתכוין לפעולה שעושה, אלא שצריך להתכוין גם לאופן שבו עובר החפץ לרשותו. וז"ל הרמב"ם בהל' זכיה ומתנה ב,יג:

"העודר בנכסי הגר וכסבור שהן שלו, לא קנה. עדר בנכסי גר זה וכסבור שהן של גר אחר, הואיל ונתכוין במעשיו אלו לקנות מן ההפקר, הרי זה קנה."

מדברי הרמב"ם חזינן שהטעם שקנה בנתכוין לקנות מגר זה וקנה מגר אחר, כיון שסוף סוף התכוין לקנות "מן ההפקר". בניגוד לרש"י שהצריך כוונה "מכל מקום", הרי שלדעת הרמב"ם צריך כוונה לקנות מן ההפקר. ובהסבר מחלוקת רש"י והרמב"ם נלענ"ד על הדרך שכתבתי לעיל. לדעת רש"י כוונת הקנין נצרכת למעשה הקנין, כדי

שהמעשה לא יהיה בבחינת מתעסק, לכן אין לדעת רש"י צורך להתכוין שיקנה מן ההפקר אלא שיתכוין שהמעשה יהיה בתורת קנין. אולם לדעת הרמב"ם כונת הקנין נצרכת בשביל תכלית הפעולה, דהיינו שצריך להתכוין שבמעשה זה יעבור החפץ מרשות אחת לרשות אחרת, לכן צריך הקונה להתכוין לקנות את החפץ בתורת הפקר. דהכונה הסתמית לקנות אינה מועילה לתהליך הקנין אלא לפעולה עצמה, וצריך הקונה להתכוין גם שהחפץ יבוא לרשותו מרשות המקנה, ובנידון דידיה - מרשות ההפקר, דבלאו הכי לא התכוין לתהליך הקנין אף שהתכוין לעצם המעשה.

ב. כונה חיובית או אי כונה שלילית

והנה התוס' בסוכה לא, ב בענין לולב של עבודה זרה (בד"ה באשרה), הקשו על הא דקיי"ל דאם תקע בשופר של עבודה זרה דנכרי יצא ידי חובתו, או חלץ ליבמתו בסנדל של עבודה זרה דנכרי, דחליצתה כשרה, הרי עבודה זרה דנכרי נמי משעה שהישראל הגביה - קנה, והוי עבודה זרה דישראל וכתותי מכתת שעורה, ואמאי יצא ידי חליצה וידי תקיעת שופר. ותירצו התוס': "כגון שהגביה על מנת שלא לקנות". לאמור - היתה כאן כונה חיובית לא לקנות את העבודה זרה. ולכאורה מדוע היו צריכים התוס' לומר שהיתה כאן כונה חיובית שלא לקנות, היה להם לתרץ בפשטות שלא היתה כונה לקנין וממילא לא קנה. אך מדברי התוס' משמע שכדי שלא יקנה לא סגי באי כונה אלא צריכה להיות כונה חיובית שלא לקנות, אבל בפעולה סתמית ללא כונה - קנה. וזה דלא כדמשמע מדברי רש"י והרמב"ם הנ"ל, דמדבריהם משמע לכאורה דבעינן כונה חיובית לקנין ולא העדר השלילה.

אך אפשר דהתוס' ס"ל כדעת התוס' ישנים ביבמות נב, ב. התוס' ישנים הקשו מהגמ' בב"ק כט, ב בדין ההופך את הגלל ברשות הרבים והוזק בהן אחר, אם חייב בעל הגלל, לדעת רבי אלעזר יש לחלק בין נתכוין לזכות בהן ללא נתכוין לזכות בהן, דהיכא דנתכוין לזכות בהן הוי ממונו של המהפך. ואיתא שם בגמ' דהיכא שהפכה לפחות משלושה, דהיינו שלא הגביה ג' טפחים, ליכא חיוב משום ממונו. והקשתה הגמ' דאיכא לאוקמה שחייב בין מתכוין ובין כשאין מתכוין לזכות בה, ובאופן שהגביה למעלה מג' טפחים, ואפילו לא נתכוין לזכות בה חייב בנזקי הגלל. והקשו התוס' ישנים הנ"ל, דמהגמ' בב"ק שם מוכח שכאשר עשה קנין - הגביה למעלה מג' טפחים - קנה אף ללא כונה, שהרי הגמ' רצתה להעמיד את חיובו של ההופך את הגלל בהגבהה למעלה מג' טפחים, שקונה בין בכונה ובין שלא בכונה. ותירצו התוס' ישנים וז"ל:

"וי"ל דהתם בקנין מטלטלין אין צריך כונה, דלא אלים חזקת הבעלים עליהם דהם נכסים שאין להם אחריות ונקנים בקל. אבל קרקע אלים חזקת הבעלים וצריך כונה לקנותה קודם שתצא מרשות הבעלים."

התוס' ישנים מחלקים בכונה בקנין בין קרקע למטלטלין. בקרקע שאלים חזקתה, שהרי הקרקע שם בעליה הראשון עליה לענין שעבוד המפקיע מלקוחות, אלים קניינה ואינה נקנית אלא בכונה, אולם מטלטלין שלא אלים חזקת הבעלים, שהרי אין שעבוד בעלי חובות של המוכר עליהן, נקנים אף בלא כונת קנין. ואפשר שהתוס' בסוכה נמי ס"ל כדעת התוס' ישנים, וע"כ לענין קרקע מודים לרמב"ם ורש"י שאינו קונה אלא בכונה חיובית, משא"כ מטלטלין שקונה אף בלא כונה, צריך כונה שלילית לא לקנות את העבודה זרה דנכרי (ועיין ברמב"ן בחידושי ליבמות נב, ב בד"ה הא מש"כ בדברי התוס' ישנים).

בגדר כונת הקנין, מצאנו ביד רמ"ה בפירושו לבי"ב (נג, ב - סי' רכד), וז"ל:

"ושמעין מהני שמעתתא דשתי שדות ושני בתים, דגבי חזקה בנכסי הגר כונה לקנות בעינן ... מיהו מסתברא דאפילו בנכסי הגר לאו כונה מפורשת בעינן, אלא כל היכא דידע דהפקירא הוא וקא עביד ביה מעשה דקיימא ביה בעלמא חזקה, מסתמא מתכוין לקנות הוא. וכי איצטריך בהני שמעתתא כונה לקנות, לאפוקי היכא דלא ידע דהפקירא הוא, כגון העודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן או של ישראל חבירו הן ... והשתא ניחזי אנן, מדנקיט רב יוסף וכסבור שלו הן דלא קני, מכלל דאי ידע דגר נינהו אע"ג דליכא כונה מפורשת לקנות, דומיא דסבור שלו הן דליכא כונה לקנות כלל קני, דכיון דידע דהפקירא הוא מסתמא מתכוין לקנות הוא, כדמסיק בה אב"י גבי כסבור של גר אחר הן, דאב"י כי מיירי גבי סבר של גר אחר הן דומיא דקא סבור שלו הן דאיירי בה רב יוסף היא, דאיירי דליכא כונה מפורשת כלל ... ולא תימא הני מילי בנכסי הגר, אלא אפילו בנכסי חבירו נמי הכין דינא, דאי ידע דבמידי דאית ליה זכיה בגויה לאחזוקי ביה קא עביד, קני בפניו כי דיניה ושלא בפניו כי דיניה ולא בעינן כונה מפורשת, דכיון דבנכסי הגר קני, כל-שכן בנכסי חבירו דאיכא דעת אחרת מקנה אותן ..."

מדברי היד רמ"ה נמצאנו למדים שכאשר עושה פעולה של קנין בחפץ שידוע לו שהוא חפץ של הפקר, או שעשה פעולת קנין כשחבירו רוצה למכור או לתת לו חפץ, הרי שמן הסתם כוונתו לקנין. והכל תלוי בדיעת הקונה. כך למד היד רמ"ה מדברי הגמ' ביבמות הנ"ל. ההבדל בין העודר בנכסי הגר וכסבור שהן שלו לבין העודר בנכסי גר זה וכסבור שהן של גר אחר אינו בכונת הקנין אלא בדיעת המציאות. בשני המקרים לא היתה כונה לקנין, אלא שכשהיה סבור שהן שלו לא קנה מפני שלא ידע שהקרקע של הפקר כדי שמן הסתם פעולת העדירה תהיה כקנין, משא"כ כשידע ששל גר, פעולת החפירה מתפרשת מן הסתם כפעולה של קנין. כלומר - לדברי היד רמ"ה בכונת הקנין אין צריך שיתכוין באופן חיובי, ויאמר או יחשוב שבפעולה זו מבצע קנין, אלא כל היכא שידע שהחפץ הוא של הפקר, כשמבצע בו הגבהה או משיכה וכד', הפעולה מן הסתם הינה פעולה עם כונה לקנין. והוא הדין כשאחר נותן לו מתנה או מוכר לו חפץ. שילוב הידיעה (שהחפץ הינו הפקר) או הרצון (לזכות מאחר) עם הפעולה הקנינית, מורים על כונה לקנין. וכבר כת' לעיל שלכאורה פשוט דברי רש"י והרמב"ם מורים שצריך כונה חיובית.

והנפקות תהיה בנדון שאלתנו, כשחותם על חוזה או הסכם ואינו מתכוין לקנין סיטומתא, אם נאמר שצריך כונה חיובית, הרי שצריך להתכוין בחתימתו לקנין סיטומתא, וכשלא התכוין, לא קנה. אולם לדעת התוס' והיד רמ"ה, כיון שיש לו כונה במקרה עליו הוא חותם להתחייב/ להקנות/ לקנות, אף שבעצם החתימה לא התכוין כלום, מ"מ מן הסתם מפרשים את חתימתו כקנין. ועוד יבואר להלן.

ג. כונה בדעת אחרת מקנה

נחלקו הראשונים אם צריך כונת קנין כשדעת אחרת מקנה אותו. דאיתא בגמ' בב"ב מא, א דרב ענן שקיל בידקא בארעיה (שטף מים נכנס בשדהו ונטל את המחיצות ולא נודע מקומן - רשב"ם). אזל אהדר גודא בארעא דחבריה (עשה כותל חדש בינו לבין שכנו והרחיב קרקע שלו ועשה הכותל בשדה חבירו). אתא לקמיה דרב נחמן. אמר ליה, זיל הדר. ושאלו רב ענן, והא אחזקי לי (שבניתי כותל על-פיו ובצאותו). הרי שלרב ענן היתה טענה שהחזיק במקום בגלל שעשה את הכותל מדעת

חבירו. ובנימוק"י (כב,א בעמוה"ר) הקשה, כיצד קנה רב ענן, הרי רב ענן היה סבור שבונה את הכותל בחצר שלו עצמו, וא"כ לא התכוין לקנות, וקיי"ל העודר בנכסי הגר וסבור שהם שלו דלא קנה. וכתב הנימוק"י:

"תירץ הראב"ד ז"ל, דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנה."

הרי דס"ל לראב"ד דכאשר יש דעת אחרת מקנה קונה אף ללא כונה, כיון שכיון המקנה להקנות. וכן כתב ביד רמ"ה (ב"ב מא,א סי' קטו), "דדעת אחרת מקנה אותו שאני, דזכין לאדם שלא בפניו". וברשב"א (הובאו דבריו בשטמ"ק ב"ב מא,א ד"ה עוד), לאחר שהובאו דברי הראב"ד, כתב וז"ל:

"ומסתברא שלאחר שבנו ונודע לו לרב ענן, החזיק בו רב ענן קודם שמיחה חבירו, והלכך אלו היה מכיר בו חבירו הוה ליה כמאן דאמר ליה לך חזק וקנה, והא אחזיק קודם שחזר בו."

הרי שלדעת הרשב"א לא מהני מה שדעת אחרת מקנה כשאין כונת קונה, אלא מיירי שלפני שמחה בו חבירו נודע לרב ענן, והחזיק מתוך כונה וידיעה. נמצא שנחלקו הראב"ד והרשב"א אם יכול לקנות בלי כונה כשדעת אחרת מקנה אותו, דלדעת הראב"ד בדעת אחרת מקנה קונה אף בלי כונה. ואילו מדברי הרשב"א משמע שאף בדעת אחרת מקנה צריך כונה.

והנה האור שמח (זכיה ומתנה ב,יג) הסתפק לשיטות שבדעת אחרת מקנה ג"כ לא מהני קנין ללא כונה, מה הדין בראובן ושמעון שהיו להם שדות שונות, ושניהם רצו להקנות את שדותיהם ללוי, והלך לוי ועשה חזקה בקרקע של שמעון והיה סבור שהקרקע של ראובן, האם קנה בחזקה זו אם לאו. וצדדי הספק של האור שמח:

"מי אמרינן דהא סבור לקנות מרשות זה, וזה טעות דהוא של אחר, ולא נתכוין לקנות מרשות מי שהשדה שלו ולא מהני. או דילמא כיון דאיהו מתכוין לקניה קני. ולא דמי לעודר בנכסי גר זה וסבור שהן של גר אחר דקני, דשם עכשיו אינו של הגר והפקר הוא זה וזה, רק הוא ענין שבעבר היו קנויים לגר בעודו היה בחיים. אבל כאן הלא עכשיו הוא מפיך אותן מרשות זה והיה סבור בעת החזקה שהן של אחר. ולשון רבינו הביאני לספק הזה, שאמר הואיל ונתכוין במעשיו לזכות מן ההפקר קנה, מורה שהואיל וכולן של הפקר לכן קני, מוכח דבדעת אחרת מקנה אותו בכהאי גוונא לא מהני, וצ"ע."

האור שמח מסתפק אם בכונת הקנין צריך להתכוין גם ממי קונה או שצריך רק להתכוין שקונה בתורת מכר/ הפקר/ מתנה. האם ממי שקונה זה גם חלק מכונת הקנין, או לכל הפחות שלא יהיה כונה אחרת הנוגדת - שמתכוין לקנות בתורת מכר ממי שאינו הבעלים, אף שדעת הבעלים להקנות לו. והספק הוא בלשון הרמב"ם, דדוקא בנידון של עודר בנכסי גר זה וסבור שהם של גר אחר, כיון שבנכסי הגר שמת, הגר כבר אינו בעלים, וממילא אין נפק"מ ממי התכוין לקנות, כיון שסו"ס התכוין לקנות מההפקר, ואין נפק"מ אם חשב שההפקר בא מגר זה או מגר אחר, כעת קונה מההפקר. אבל במקום שיש בעלים, האם מספיק להתכוין לקנות בתורת מכר/ מתנה וצריך להתכוין ממי קונה, או שאפילו אין צריך להתכוין ממי קונה, מ"מ אם התכוין לקנות ממי שאינו בעלים, לא קנה. וכל זה אם נאמר שצריך להתכוין שקונה בתורת מכר או הפקר, דאם הכונה הינה רק על מעשה הקנין עצמו, א"כ לא איכפת לן מה התכוין באשר למקנה, כל כונתו הינה רק שהפעולה שעושה כעת הינה מעשה קנין

ותו לא. ועי"ש באור שמח בסוף דבריו :

"ואם כה נאמר, מבואר דבסבור שהוא של הפקר ולבסוף התודע לו דשדה זו יש עליה רשות בעלים, אף דהבעלים ג"כ רצה שיזכה בה ע"י חזקה, לא מהני, כיון שלא נתכוין להוציאה מרשות מי שהיא. ודוקא בעודר בנכסי גר זה וסבור שהן של גר אחר, דבין כך ובין כך הוי הפקר וכמו שמורה לשון רבינו ז"ל..."

הרי שכאשר חשב לקנות שדה בתורת הפקר, והתברר למפרע ששדה זו היו לה בעלים והבעלים רצו להקנות לקונה את השדה, מ"מ לא קנה, כיון שחלק מכונת הקנין היא להתכוין "להוציאה מרשות מי שהיא". ומשמע לכאורה למסקנת דבריו, דלא מיבעיא דלא סגי בכונה לפעולת הקנין, אלא אפילו בכונה לתהליך הקנין, לא מספיק שיתכוין שקונה בתורת מכר או מתנה, אלא צריך להתכוין "להוציאה מרשות מי שהיא", שמוציאה מרשות פלוני לרשותו. (ועיין בענין הנ"ל בתש"ר ע"א, פסקים סי' לו)

ד. כונת משלח

הקצוה"ח ערה,ג כתב בדין מי שעשה שליח לעשות חזקה בנכסי הגר, והשליח לא ידע שהם נכסי גר וכסבור שהוא של משלח, שאף שלא כיון השליח לקנות, מ"מ כיון שהמשלח כיון לקנות, קנה המשלח. והביא הקצוה"ח שתי ראיות לדין זה. הראיה הראשונה מדברי השטמ"ק בב"מ י,א. דשם בגמ' איתא, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. ואם תאמר משנתינו (שם ט,ב): היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי, שאם אמר המגביה קודם שנתנה לרכוב שהתכוין לזכות לעצמו, זכה המגביה. והרי לדברי רבי יוחנן כיון שהגביה עבור חבירו, זכה הרכוב). והעמידה הגמ' את המשנה באופן שאמר הרכוב לחבירו "תנה לי", ולא אמר לו "זכה לי", דדוקא באופן שאמר זכה לי, זכה המשלח. ובשטמ"ק הביא את קושית הראשונים, שאף שאמר תן ולא אמר זכי, הא תן כזכי, וז"ל:

"והרא"ש תירץ דהכא לא הוי תן כזכי, שהרי הרכוב אינו רוצה שידע המהלך שהיא מציאה, שלא יזכה בה לעצמו, אלא רוצה שיהיה סבור שממנו נפל, ואומר תן לי דבר זה ולא היה דעתו לזכה, הלכך אם אחר שהגביה הרגיש שהיא מציאה, אמר אע"פ שהגבהתיה לצרכך, אני רוצה לזכות בה, זכה בה."

לדעת הרא"ש - כשאמר המשלח "תנה לי" הוא אמר זאת באופן שאינו משתמע לזכה לי, מפני שאם היתה אמירתו מתפרשת לשליח כזכה לי, היה השליח יודע שזו מציאה והיה זוכה בה לעצמו. לאמור - תן כזכי אומרים כאשר המשלח חפץ שהשליח יבין שהנתנה תהיה זכיה, אבל כאשר המשלח עצמו חפץ שהשליח לא ידע שמדובר כאן בזכיה, אמירת "תן" אינה מתפרשת כזכי. לומד הקצוה"ח בדברי השטמ"ק:

"ומבואר דאע"ג דלא ידע המהלך שהוא מציאה, אפילו הכי הוי קנה חבירו כמו המגביה מציאה לחבירו, אי לאו משום דאמר תנה לי, דלא עשאו שליח אלא ליתנו לו, אבל אם אמר לו הגבה לי דבר זה והשליח לא ידע שהיא מציאה, קונה המשלח בהגבהה של זה."

ומוכיח מינה הקצוה"ח, שהרי כשאמר הגבה לי לא התכוין השליח לקנות עבור

המשלח, ובכל זאת זכה המשלח, מפני שכונתו (של המשלח) לזכות מהני לקנין, אף שהשליח לא התכוין לקנין. הוכחה שניה מביא הקצוה"ח מדברי התוס' בב"מ י, ב (ד"ה אי בעי). דהנה במשנה בב"ק עט, א תנן: היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים פטור, הגביהו או הוציאו מרשות בעלים ומת חייב. ופירש רש"י שם בלישנא אחרינא ("ולשון אחרינא עיקר"): "האי חייב אגנב קאי, דמחייב גנב בקנין שלוחיו". דהיינו - שאמר הגנב לשומר, שור אחד יש לי בבית פלוני, קחנו ותהיה עליו שומר, משעה שהוציאו השליח מרשות הבעלים, חייב המשלח. והקשו התוס' (בב"מ הנ"ל), אמאי חייב המשלח, הא אין שליח לדבר עבירה, ושליח שם לא דמי לחצר שבה יש שליחות לדבר עבירה, דהא שליח שם - אי בעי עביד, אי בעי לא עביד. ותירצו התוס':

"וי"ל, כיון שאין השומר יודע שהוא גנוב, הוה לי כחצר דבעל כורחו מותיב ביה."

והרי גנב צריך כונה לקנות לגזילה, וכיון שהשליח לא ידע שהיא גזולה, כיצד קנה המשלח, אלא - מוכיח הקצוה"ח - בהכרח מהני כונת המשלח עבור השליח.

ה. שני דינים בכונת קנין של משלח

ולעני"ד נראה בבאור האי דינא של כונת המשלח עבור השליח, לפי מה שהתבאר לעיל שיש שני דינים בכונת קנין. דין אחד הוא כונה בעצם המעשה. דהיינו - שהפעולה שעושה הקונה אינה התעסקות אלא פעולה של קנין. הדין השני - הכונה לזכות ולהיות הבעלים על החפץ. ונראה שכאשר שולח לעשות עבורו מעשה קנין, הדין הראשון של כונה בעצם המעשה שלא יהיה בבחינת מתעסק מוטלת על השליח. בכונה זו מה תועיל כונת המשלח אם השליח ראה את הפעולה שהוא עושה כפעולת התעסקות בעלמא. הצורך בכונה שמעשה הקנין יהיה קנין ולא התעסקות, מוטלת על מי שעושה את מעשה הקנין, ולא מהני כונת מי שהפעולה מתיחסת אליו. אולם הדין השני בכונת קנין - שהחפץ יעבור לרשותו, בזה מהני כונת מי שזוכה ומי שהחפץ עובר לרשותו, דהיינו המשלח. שהרי כונה זו אינה קשורה לעצם הפעולה אלא לתוצאתה, והתוצאה הרי מתיחסת למשלח, וע"כ מהני כונתו.

והדבר עולה בקנה אחד עם ראיות הקצוה"ח. הראיה הראשונה - שאם אמר המשלח הגבה לי את החפץ, זכה המשלח. האופן שבו מדברת המשנה (אליבא דהרא"ש) הוא במציאות שאמר "תנה לי", באופן שלא יבין השליח שמדובר במציאה. אבל כשאומר לשליח "הגבה לי", הרי שהשליח מבין שמדובר כאן בקנין הגבהה, אך אינו יודע אם מדובר במכר, מתנה או מציאה. וע"כ כשאומר לו המשלח "הגבה לי" מתכוין השליח בפעולת ההגבהה לעשות קנין הגבהה, אך עדיין אינו מתכוין שיזכה בו המשלח בתורת מכר או מתנה או מציאה, מפני שאינו יודע אם החפץ ניתן למשלח או נמכר לו או שזכה מן ההפקר. ובזה מהני כונת המשלח שרוצה לזכות את החפץ בתורת הפקר. שאם תאמר שאין כונת השליח כלל לפעולת קנין, א"כ מה החילוק בין "תנה לי" ל"הגבה לי".

והראיה השניה שהביא הקצוה"ח שגנב ששלח שליח ואמר לו שימשוך בתורת שומר, הרי שהשליח התכוין בעצם הפעולה לעשות פעולה של קנין - משיכה בתורת שומר - אלא שלא התכוין שהמשלח יזכה בהמה בתורת גזילה אבל לעצם הפעולה שעשה - משיכה - התכוין שתהיה פעולת קנין ולא התעסקות. רק שעדיין לא מספקת כונה זו כיון שהמשלח רוצה לקנות את הבהמה בתורת גזילה ולא שהשליח יזכה בפעולת הקנין כשומר, וע"כ מצרפים את כונת השומר (שהפעולה הינה קנין) עם כונת המשלח

(שהקנין יתיחס אליו בתורת גזילה), וחייב המשלח כגנב.

לאמור - יש בשליח ומשלח שתי כונות שמצרפים אותן אחת לשניה. כונת המשלח שעצם הפעולה הינה פעות קנין ולא התעסקות. וכונה זו יכול רק עושה פעולת הקנין להתכוין, כיון שזו כונה בעצם הפעולה. ומצטרפת אליה כונת המשלח שרוצה לזכות בחפץ בתורת מכר, מתנה או מציאה. וזו כונה שמתחייבת לתוצאת הקנין, דהיינו למשלח, וע"כ מהני כונתו של המשלח, כיון שמהות הכונה הזו שייכת למי שזוכה בקנין. אף שמדברי הקצוה"ח נראה דמהני כונת המשלח אפילו לעצם הפעולה, עיין משי"כ בתחילת דבריו דמייירי שהשליח עדר בנכסי הגר וחשב שהם נכסי המשלח. א"כ כונתו היתה לפעולת פועל ולא לקנין, ובכל זאת ס"ל לקצוה"ח דמהני כונת המשלח, עיי"ש, והנלענ"ד כתבתי.

ו. קושית התיבות על הקצוה"ח

והתיבות (ערה,א) הקשה על הקצוה"ח מדברי הרמ"א בחו"מ שם (ערה,כא) בדין מי שבנה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחד והעמיד להם דלתות, שקנה האחרון, הואיל והראשון לא עשה בגוף הקרקע כלום. וכתב הרמ"א, וז"ל:

"ויש אומרים דכל זה בבונה בעצים ואבנים שאינו שלו, כגון בעצים ואבנים של גר, ולא כיון לזכות בהן רק ע"י בנין או שבנה ע"י פועלים, אבל אם זכה בהן או שהיו שלו תחילה שיוכל לומר אני אטול עצי ואבני, הרי האחרון לא החזיק בכלום ולכן הקרקע הפקר כמו שהיה וכל הקודם זכה."

וכשעשה ע"י פועלים לא התכונו הפועלים לקנות לו כלום (עיין בסמ"ע שם ס"ק כו). ומקשה התיבות, דלדברי הקצוה"ח כיון שכיון המשלח לזכות, היה צריך לקנות, ואמאי לא קנה. ואף שעל הקצוה"ח קשה, מ"מ למשי"כ אתי שפיר. שהרי בנידון הרמ"א הפועלים לא ידעו כלל שהקרקע הינה של גר אלא סברו שהיא של המשלח, וע"כ בפעולת החפירה לא התכונו למעשה של קנין כלל, וע"כ לא מהני כונת המשלח. אבל אם היו הפועלים מתכוונים למעשה של קנין חזקה, אף שלא התכונו במעשה זה שיזכה המשלח, או שלא ידעו שהקרקע הינה נכסי גר שמת אלא חשבו שהמשלח קנאה או קבלה במתנה, מהני כונת המשלח שיזכה בקרקע בתורת הפקר.

ז. בדעת הראב"ד

וברשב"א בב"ק עט,א הביא את קושית הראב"ד על המפרשים שנתחייב הגנב במשיכת השליח, וז"ל:

"והראב"ד ז"ל הקשה לפירוש זה, דהיאך אפשר לומר שתהא משיכת השומר כמשיכת הגנב לקנות אותה הגנב באותה משיכה ולהתחייב עליה, דלא מיבעיא למאן דאמר המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אלא אפילו למ"ד קנה חבירו הכא לא קנה הגנב, דהתם שאני שמתכוין לזכותו למי שהגביהו לו, אבל הכא שומר כי מגבה ליה לא לזכותו לגנב הוא מגביהו אלא למסירה בעלמא, א"כ במאי קני ליה גנב."

מדברי הראב"ד עולה ברור דלא מהני משיכת השליח, כאשר השליח מתכוין לקנות במשיכה עבור עצמו בתורת שומר, ומהני כונת המשלח שיזכה המשלח בתורת גניבה. ושיטת הראב"ד שונה משיטת רש"י והתוס' הנ"ל. דלדעת רש"י ותוס' - לפי המתבאר

לעיל - מהני כונת השליח לעצם פעולת הקנין וכונת המשלח לקנייתו בתורת גניבה. אולם לדעת הראב"ד לא מהני אף שהשליח התכוין לפעולת קנין, כיון שהשליח לא התכוין לקנין עבור המשלח. לפי הראב"ד יתכן ומהני צירוף כונות במציאות שהשליח מגביה עבור המשלח אך אינו יודע אם בתורת מכר או מתנה או מציאה, ומהני לזה כונת המשלח. וע"ע בדברי יחזקאל סי' נג משי"כ בזה.

ח. דעת אחרת מקנה בקטן

איתא בגמ' גיטין סד, ב: אמר רב יהודה אמר רבי אסי, צרור וזורקו אגוז ונוטלו, זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. ובר"ן שם (ל, ב בעמוה"ר) כתב דקטן שנותנים לו צרור וזורקו, זוכה רק כשדעת אחרת מקנה אותו, אבל כשאין דעת אחרת מקנה אותו, זוכה רק מדרכי שלום. ועיין בשו"ע חו"מ רמג, טו ובנו"כ שם. ולעני"ד נראה לבאר ע"פ משי"כ לעיל. דהנה בקטן שנותנים לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו יש לו כונה בעצם מעשה הקנין שהמעשה לא יהיה בתורת התעסקות בעלמא. ההבדל בין קטן שיודע להבחין בין צרור לאגוז לקטן שאינו יודע להבחין, שקטן המבחין יודע להתכוין שמעשה הלקיחה יהיה בתורת קנין. אך קטן זה אינו יודע לכוין אם החפץ יהיה בידו בתורת מקח או בתורת מתנה, וכן אין לו את הכונה שהוא יהיה הבעלים על החפץ, ועל זה מהני דעת אחרת מקנה, דהיינו שכונת המקנה מהני שיהיה הקטן הבעלים. אך את הכונה לעצם המעשה שיהיה בתורת קנין ולא בתורת התעסקות בעלמא, את זה מתכוין הקטן, וע"כ יש בדעת אחרת המקנה אותו צירוף של כונתו עם כונת המקנה.

ט. מתכוין לקנות אך בקנין אחר

השאלה בנדו"ד כיון שסו"ס מתכוין לקנות אלא שלא מתכוין בחתימתו לקנין סיטומתא, אם מהני מה שמתכוין לקנות במקח זה כדי להחשיב את חתימתו כקנין סיטומתא, כיון שדין החתימה כסיטומתא, או כיון שלא התכוין בחתימתו לקנין, אין לראות בחתימתו קנין סיטומתא.

על הא דתנן בב"מ י, א: ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה, שזכה זה שהחזיק בה, איתא בגמ' דלא קנה בקנין ד אמות, דכיון דנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני, בד' אמות לא ניחא ליה דנקני. ובתרוץ אחר בגמ' - דברשות הרבים לא תיקנו ליה ד אמות. רש"י שם בסוגיא (בד"ה בנפילה) מבאר את תרוץ הגמ' דגלי דעתיה דלא ניחא ליה לקנות בד' אמות, וז"ל:

"לא נתכוין לקנות בתורת תקנת חכמים, כסבור שנפילתו יפה לו."

מדברי רש"י נראה שלא היתה כאן כונה חיובית לאי קניה בקנין ד אמות אלא שהיה כאן העדר כונה לקנין, וקנין ד אמות בעי כונה. ואפשר לפרש את דברי רש"י בב' אופנים: או שקנין ד אמות אינו מדין קנין חצר, וע"כ אף שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, מ"מ קנין ד אמות דינו ככל הקנינים דבעי כונה. או אפשר דס"ל דהוי ד אמות מדין קנין חצר, אלא כיון דהוי חצר מדין תקנת חכמים, הם תיקנו שלא תיקני ליה חצירו זו שלא מדעתו. והנימוק"י (ה, א בעמוה"ר), כתב וז"ל:

"ומה שנפל זה עליה לאו כלום הוא להחזיק בה. ואי משום דארבע אמות של אדם קונות לו כדאיתא בגמ', ברשות הרבים דדחקי ביה רבים לא תקון רבנן. אי נמי מדנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני, בד' אמות לא ניחא דליקני, וזו כיון דתקנת חכמים היא שומעין לו

באומר אי אפשר בתקנת חכמים כגון זו."

לפי התרוץ הראשון של הנימוק"י - במקום שקונה בד' אמותיו, אף שלא התכוין לקנות בקנין ד' אמות, מ"מ קנו לו ד' אמותיו, ומתניתין מיירי ברשות הרבים שלא תקנו לו קנין ד' אמות. בתרוץ זה לא מיירי הנימוק"י שגילה דעתו דלא נחא ליה בקנין ד' אמות, אלא מיירי רק שלא התכוין לקנות בקנין ד' אמות, דעדיין לא הזכיר הנימוק"י דגלי דעתיה דבנפילה נחא ליה דליקני. והסברא שקונות לו ד' אמותיו אף שלא התכוין לקנין - צריך לומר שהנימוק"י ס"ל דד' אמות קונים לו מדין חצר, וחצירו של אדם קונות לו שלא מדעתו, וע"כ בקנין ד' אמות קונה אף שלא התכוין לקנות.

לפי התרוץ השני של הנימוק"י - מיירי גם בסימטא שבה יש לו קנין של ד' אמות, אלא כיון שנפל על המציאה גילה דעתו שאינו חפץ בקנין ד' אמות. ואם נפרש את דברי הנימוק"י דמיירי שהיתה כאן כונה חיובית (או גילוי דעת חיובי) לא לקנות בקנין ד' אמות, א"כ קשה להלום את המשך דברי הנימוק"י: "וזו כיון דתקנת חכמים היא שומעין לו...". ואם היה קנין זה דבר תורה, וכי חצרו של אדם קונה לו בעל כורחו? ע"כ נראה דגם לפי הנימוק"י שהביא את לשון הגמ', יש לפרש כפירוש רש"י, דהיינו שלא היתה כאן כונה לקנות, אבל לא שהיתה כאן כונה חיובית שלא לקנות, כנלענ"ד.

לפ"ז יצא שלפי שני תרוצי הגמ' (להסבר הראשונים) אין הקונה יכול לקנות ללא כונה לקנין המיוחד, להוציא קנין חצר, וקנין ד' אמות (לאחד מהתרוצים) שיכול לקנות אף ללא כונה, אבל בשאר קנינים, לא מהני מה שהתכוין לקנות, אם לא התכוין לקנות בקנין המיוחד, דאף שיש כוונת קנין "קונה" אין כוונת "קנין", ובקנין בעינן תרוייהו.

י. ישוב הסתירה בדברי הרמ"א

בשו"ע חו"מ רסח, א, בדין ראה את המציאה ונפל עליה, שלא קנה הנופל, כתב הרמ"א וז"ל:

"ודוקא ברשות הרבים, אבל במקום שארבע אמות קונות קנה ולא גרע משום דנפל עליה, ודלא כיש חולקין."

ואילו בשו"ע חו"מ קצח, יב פסק המחבר, וז"ל:

"היתה עומדת ברשות הרבים ולא אמר להם המוכר כלום, והלך הלוקח ומשך לא קנה עד שימשכנה כדינה מרשות הרבים לסימטא, אע"פ שנקנית במסירה ברשות הרבים ומסירה אינה צריכה שימסור לו מיד ליד, אפילו הכי כיון שהתחיל למשוך, כבר גילה בדעתו שאינו רוצה לקנות בחזקה זו שהוא מחזיק ותפוס בה אלא במשיכה."

והרמ"א לא הגיה על דברי המחבר, ומשמע שמסכים לדבריו. וא"כ סתרי דבריו אהדדי. דבסי' רסח, א פסק שאף שנפל על המציאה, במקום שד' אמות קונות לו, אף שלא התכוין לקנות בד' אמות אלא בנפילה. ואילו בסי' קצח, יב לא חלק על דעת המחבר וס"ל דלא קנה בקנין כשהתכוין לקנות בקנין אחר.

ולמש"כ לעיל לא קשה. בסי' רסח מיירי הרמ"א בקנין ד' אמות, ובקנין ד'

אמות פסק כתרופץ בגמ' דאף שלא היתה כונת קנין, ד אמות של אדם קונות לו שלא מדעתו דומיא דחצר. אולם דין זה מיוחד לחצר ולד' אמות, אולם בשאר קנינים לא מהני אם לא התכוין למעשה הקנין אף שהתכוין לקנות, וע"כ אם התכוין לקנות במשיכה, אף שבינתים עשה קנין מסירה, כיון שלא התכוין לקנות במסירה אלא במשיכה, מעשה המשיכה הינו בבחינת מתעסק כיון שנעדרת במעשה הכונה לקנין. לפ"ז בכל מעשה קנין, לא סגי בעצם הכונה לקנות (בין בכונה סתם לקנות ובין בכונה לקנות בקנין אחר), אלא בעינן כונה גם בעצם מעשה הקנין, דללא הכונה למעשה הקנין המיוחד, אין המעשה נחשב כמעשה קנין. לפ"ז לא מהני אם לא התכוין בחתימתו לקנין סיטומתא.

יא. תרופץ האחרונים

ובמשנה למלך (זכיה ומתנה ב,ט) הקשה מעין הקושיא הנ"ל על דברי הב"י, ותירץ וז"ל:

"נראה דיש לחלק דשאני התם דבשעה שיש לו ארבע אמות, באותה שעה כיון לקנות, ואע"ג דאין דעתו לקנות בארבע אמות, מכל מקום הרי כיון לקנות באותה שעה, אבל הכא בשעה שהגביה לא היה דעתו לקנות אלא לאחר כך ע"י בנין, ובשעה שהוא מכוין לקנות אין כאן הגבהה."

המשנה למלך מחלק בין אם היתה איזה כונה לקנין בשעת מעשה הקנין, דאז קונה בקנין אף שהתכוין לקנות בקנין אחר, לבין אם הכונה לא היתה בשעת הקנין. לפ"ז בכל מקום שלא היתה כונת קנין בקנין המיוחד, צריך לבחון אם בזמן הקנין היתה כונת קנין אם לאו. ובנדו"ד לענין קנין ע"י חתימה, נראה דבזמן החתימה ג"כ לא היתה כונה לקנין אחר, ולכאורה לא מהני.

אך מה שלמד מדבריו בפת"ש קצח, ט, צ"ב. בפת"ש כתב לישב את הסתירה בדברי הרמ"א הנ"ל, דלענין קנין משיכה ומסירה כשהתכוין לקנות במשיכה ולא במסירה, דבשעה שנמסר לידו לא היה דעתו לקנות אלא במשיכה ועדיין לא משך, שמשכיכה צריכה להיות מרשות הרבים לסימטא. והרי לכאורה בשעה שהתחיל למשוך כבר כיון לקנין (משיכה), ומה נפק"מ שעדיין לא גמר את הקנין. אלא צ"ל להסבר הפת"ש במל"מ, שהכונה כאן צריכה להיות הכונה לתכלית הקנין ולא לפעולת הקנין, דאין נפק"מ במה שמתכוין למעשה קנין זה כשקונה בקנין אחר, אלא צריך להתכוין שהחפץ יעבור לרשותו, וכונה זו קיימת רק בסוף מעשה הקנין, וע"כ לא מהני מה שהתכוין לקנין משיכה בתחילת פעולת הקנין.

וברע"א (פסקים, סי' לז) לאחר שהביא את תרופץ המשנה למלך, הוסיף, דאם הוא רץ ואומר שרוצה ליפול ולקנות בנפילה, ובא אחר והחזיק בה קודם שנפל, דזכה האחר. ומשמע שאם החזיק בה אחר שנפל וקודם שעשה הנופל קנין, זכה הנופל מדין ד אמות. ולכאורה צ"ב, הרי מה שהתכוין לקנות בנפילה, הרי הוא כמתכוין לקנות באופן שאינו מועיל, וא"כ מה מהני כוונתו לקנין, הרי כוונתו לקנין "נפילה" כמאן דליתא דמי. וצ"ל שלא התכוין לקנין "נפילה" (כונה במעשה הקנין) אלא התכוין שהחפץ יעבור לבעלותו (כונה לתוצאת הקנין), וממילא מהני הד' אמות מפני שהיתה כאן כונה לקנין. ולפ"ז מהני כונה לתוצאת הקנין אף שאין כאן כונה למעשה הקנין עצמו.

ועיין בשואל ומשיב (שתיתאי, סי' לט) שכתב לבאר במחלוקת אם קונה בד' אמות כשנפל וגילה דעתו שלא ניחא ליה בנפילה - ד אמות אינו קנין מצד עצמו כדוגמת

משיכה והגבהה, אלא שתקנו חכמים ד אמות כדי שלא יבואו לריב. לאמור - יש קנין שמבטא גמירות דעת ע"י מעשה הקנין, ויש קנין שאין בו כל מעשה של גמירות דעת, אלא שחכמים תיקנו שבמציאות שהחפץ נמצא תוך ד אמותיו, קנה את החפץ. א"כ בעצם הדבר אין נפקות בין נפילה לקנין ד אמות, דכשם שנפילה אינה קנין כך ד אמות אינו קנין, "וכל שעיקר הקנין נצמח מזה שלא לייתי לאינצויי באומרו אני רציתי לקנות בד' אמות וזה בא לגבולי, א"כ גם כשרצה לקנות בנפילה וטעה וסבר שזה קנין, עכ"פ רצה לקנות ושייך דלא לייתי לאינצויי". וממשיך השואל ומשיב, וז"ל:

"ובזה מיושב מה שהקשו האחרונים ממש"כ הטור קצח, כב דכל שהתחיל למשוך שוב לא קנה במסירה ... ולפי מה שכתבתי אתי שפיר, דשם (בנפל על המציאה) דאינו קנין בעצם, לא שייך דגלי דעתיה דרצה לקנות בנפילה, דמה בכך שרצה לקנות בנפילה ולא בד' אמות, אטו ד אמות מידי מששא אית ביה, ורק משום דלא לייתי לאינצויי, וכל שנפל עליה גלי בדעתו בודאי שרצונו לקנות, ואילו ידע שלא קנה בזה רק בד' אמות, בודאי רצה לקנות, א"כ שוב שייך דלא אתי לאנצויי. מששא"כ במשיכה דהם קנינים כ"א לעצמו, א"כ כל שגילה דעתו דבזה רצה לקנות, פשיטא דלא קני באחר."

השואל ומשיב מחלק בין קנין ד אמות לשאר הקנינים. בקנין ד אמות שאינו מעשה המראה על גמירות דעת וכל כולו תקנת חכמים, א"כ הסברא של תקנת החכמים תקפה גם אם נפל על המציאה וסבר לקנות בנפילה, דאזלין בתר טעם התקנה, וטעם התקנה שייך אף בכהאי גוונא. משא"כ בקנינים שהם במהותם קנינים, כאשר התכוין לקנות בקנין אחד, לא מהני כוונתו לקנין האחר. ונראה בהסבר דבריו ע"פ מש"כ לעיל - שיש שני סוגים של כוונות, כונה למעשה הקנין וכונה לתוצאת הקנין. בקנין ד אמות אין צריך כונה למעשה הקנין מאחר וקנין ד אמות אינו קנין במהותו, וע"כ אינו בבחינת "מעשה קנין" ששייך בו כונה, וכל עצמותו הינה תקנה שלא יבואו לאינצויי. ע"כ בנידון קנין ד אמות מספיק שיתכוין לתוצאת הקנין, היינו שרוצה שהחפץ יעבור לבעלותו, וכאשר נפל על המציאה גילה דעתו שחפץ לקנות, וע"כ יש כאן כונה המספקת לקנין ד אמות. משא"כ בקנינים המבטאים גילוי דעת, בהם נצרכות ב כוונות: כונה למעשה הקנין וכונה לתוצאת הקנין, ואף שהתכוין לקנות, מ"מ כיון שהתכוין לקנות בקנין אחר מהקנין שבו קונה, חסרה הכונה למעשה הקנין וע"כ לא קנה.

תבנא לדינא:

לאמור לעיל נלענ"ד דבבנדו"ד בעינן שיתכוין בחתימתו לקנין סיטומתא, אלא שאף לאחר שחתם יכול לטעון שהתכוין לקנין. וכדי למנוע טענות ומענות שלא התכוין לקנין, נראה שראוי לכתוב "ולראיה וקנין באנו על החתום". ובודאי שאין לכתוב "ולראיה באנו על החתום", שמשמע שאינו מתכוין בחתימתו אלא לראיה.

מסקנות

- א. העושה פעולת קנין ללא כונת קנין, אינו קונה עד שיתכוין לקנות בפעולה זו.
- ב. כשקונה מן ההפקר - לדעת רש"י מספיקה כונה לקנות, ולדעת הרמב"ם צריך לקנות מן ההפקר.

- ג. התוסי' ישנים סוברים שדוקא בקרקע צריך כונה לקנין, אולם במטלטלין דלא אלים חזקת הבעלים, סגי בקנין ללא כונה.
- ד. היד רמ"ה סובר שכל מקום שיודע שהקרקע היא של הפקר, פעולת החפירה מתפרשת מן הסתם כפעולה של קנין. משא"כ כשלא ידע שהקרקע היא של הפקר.
- ה. נחלקו הראשונים אם בדעת אחרת מקנה צריך הקונה כונת קנין.
- ו. האור שמח מסתפק אם בכונת הקנין צריך להתכוין גם ממי קונה, או שצריך רק להתכוין לקנות.
- ז. שלח שליח לקנות ולא התכוין השליח, אם התכוין המשלח - קנה. ויש חולקים.
- ח. בכונת קנין של משלח מהני מה שיתכוין שהחפץ יעבור לרשותו, אך צריך שהשליח לא יהיה כמתעסק בעלמא אלא יתכוין לקנין.
- ט. דעת אחרת מקנה מהני בקטן היודע להתכוין שמעשהו לא יהיה בתורת התעסקות, כשהדעת האחרת מהני אף שאינו מתכוין שיהיה החפץ בידו בתורת מקח או בתורת מתנה.
- י. צריך להתכוין לקנות בקנין המסוים אותו הוא עושה, ולא מהני כונה סתם אלא בקנין חצר או בקנין ד אמות (לדעה אחת).
- יא. יש מחלקים בין אם היתה הכונה לקנין בשעת מעשה הקנין, דקונה אף שמתכוין לקנות בקנין אחר, לבין אם הכונה היתה שלא בשעת הקנין.
- יב. יש הסוברים דמהני כונה לתוצאות הקנין, אף שאין כונה למעשה הקנין עצמו.
- יג. בקנין ד אמות שהינו תקנת חכמים ואינו מעשה של גמירות דעת, מועיל הקנין (ע"פ טעם התקנה) גם אם נפל על החפץ והתכוין לקנות בנפילה.